

ORIËNTATIE OP HET BEROEP

INHOUD

Probleem Gestuurd Onderwijs

1	Inleiding	1
2	Doelen	1
3	De PGO-methodiek	1
4	De Viersprong	2
5	De Verslaggeving	4

Oriëntatie op het beroep

	De centrale probleemstelling van dit blok (opdr. 0 - Inleiding)	5
	Deel 1 - 'De ene school is de andere niet' (opdr. 1/4)	7
	Deel 2 - 'De ene les is de andere niet' (opdr 5/7)	10
	Deel 3 - 'Het ene kind is de andere niet' (opdr 8/11)	12
	Deel 4 - 'Het ene kinderboek is het andere niet' (opdr 12/14)	14
	De Afsluiting van blok 1 (opdr 15/16)	16
	Beoordeling	19
	Appendix (boeken voor de boekenlijst Nederlands)	20

PGO: PROBLEEM GESTUURD ONDERWIJS

---

1 Inleiding

---

*Een goed geplaatst
anker geeft zeker-
heid*

Je gaat in dit jaar kennis maken met het beroep van onderwijsgevende, beter gezegd: het beroep van *leraar in het basisonderwijs*. Dit kennis maken gebeurt op de *pabo* en natuurlijk op de *basisschool*.

De *Hogeschool IPABO* heeft de studie voor een deel opgezet volgens de methodiek van Probleem Gestuurd Onderwijs (PGO). Twee dagen per week werk je volgens deze methodiek aan een *thema* dat een directe relatie heeft met het beroep van leraar basisonderwijs. We zullen deze methodiek in de volgende paragraaf uiteenzetten. Naast de PGO-methodiek krijg je in de opleiding ook te maken met verschillende *vakken*. Op de basisschool worden deze vakken gegeven; jij moet er dus ook onderwijs in geven en dat betekent dat je over heel wat *kennis* en heel wat *vaardigheden* omtrent die vakken moet beschikken. Aan die kennis en vaardigheden wordt in de vakmodulen aandacht geschonken.

Dit eerste PGO-blok heeft als thema: een eerste oriëntatie op het werkveld van een leraar basisonderwijs.

---

2 Doelen

In dit blokboek zul je regelmatig *doelen* geformuleerd zien. Er wordt letterlijk beschreven wat de bedoeling is en welke bekwaamheden worden nagestreefd.

In de literatuur over het *beroepsprofiel* van de leraar primair onderwijs wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende *bekwaamheden*. Een indeling kan je wat meer inzicht verschaffen. Onderscheiden worden:

- bekwaamheden op *didactisch gebied*: je ontwikkelt je tot vakman of vakvrouw;
- bekwaamheden op *pedagogisch gebied*: je leert verantwoordelijkheden als opvoeder;
- bekwaamheden als *professioneel beroepsbeoefenaar*: je ontwikkelt je tot iemand die leert, reflecteert en die met beide benen in de maatschappij staat;
- bekwaamheden als *teamlid*: je leert samen te werken en te communiceren.

Deze doelen komen in dit eerste PGO-blok alle aan bod.

Er zal in het begin van de studie heel wat je op af komen, maar in de loop van het studiejaar zal steeds duidelijker worden dat al je bezigheden in dezelfde richting wijzen en dat jij en je groeps-, klas- en jaargenoten hetzelfde nastreven: leraar worden.

---

3 De PGO-methodiek

Binnen de PGO-methodiek staat het *probleem* centraal. Bij ons wordt zo'n probleem altijd ontleend aan de praktijk van het basisonderwijs. Vaak kan zo'n probleem in een aantal *concrete vragen* worden ontleed. Het doel van PGO is *informatie* te verzamelen rond de vraagstelling(en), zodat het mogelijk is *antwoorden* of *oplossingen* voor het probleem te verkrijgen.

De PGO-methodiek stelt dat studeren pas effectief is als jij, als student, in staat bent zélf een probleem te signaleren, het onder woorden te brengen, er vragen bij te stellen en deze na onderzoek te beantwoorden. Bovendien is het een goede voorbereiding op je latere praktijk in de basisschool, waarin je steeds met grotere of kleinere problemen te maken hebt.

Hieronder vind je een overzicht van de *Viersprong*, de methode die ten grondslag ligt aan het probleemgestuurd werken. Deze methode is gekoppeld aan de wijze van *verslaggeving*.

Op de volgende bladzijden wordt de Viersprong nader ingevuld voor dit blok en

wordt ook verteld hoe je je verslaggeving moet inrichten.

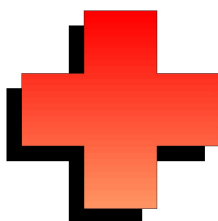
Klonters kunnen heel nieuwsgierig zijn naar wat de juf allemaal opschrijft....

---

4 De Viersprong

De Viersprong is een methode die ten grondslag ligt aan probleemgestuurd werken. De methode bestaat uit vier fasen:

- Fase 1: Het probleem**
- Fase 2: Vraagstellingen**
- Fase 3: Onderzoek**
- Fase 4: Synthese / Evaluatie / Eindreflectie**

Een uitwerking van deze fasen lees je op de volgende bladzijden.

Fase 1: Het probleem

In dit blokboek is het centrale probleem

Wat houdt het beroep van leraar basisonderwijs in?

Fase 2: Vraagstellingen

In het eerste jaar van je studie heeft de opleiding bij de deelproblemen vragen bedacht, ze staan vermeld op bladzijde 5. Het zijn vragen die bij jou op zouden kunnen komen als je het een en ander te weten wilt komen over de genoemde deelproblemen. Naast deze door de opleiding bedachte vraagstellingen kunnen er natuurlijk ook nog andere vragen in je opkomen. Schroom niet om deze dan op te schrijven. Je kunt ze aan de orde stellen en later in je studie zal er juist van je verwacht worden dat je zélf vragen ontwikkelt bij gestelde problemen.

Fase 3: Het onderzoek

Nu ga je proberen de gestelde vragen te beantwoorden. Hierbij staan je alle middelen ten dienste: literatuuronderzoek, zoeken op Internet, observeren van kinderen en leerkrachten, afnemen van interviews, volgen van lessen en practica op de *IPABO*, ondernemen van allerlei activiteiten in je stageschool.

Om je hierbij te helpen en er richting aan te geven heeft de opleiding bij de vraagstellingen onderzoek*opdrachten* gemaakt.

Deze opdrachten voer je soms individueel uit, soms in een (studie)groepje en soms met de hele (tutor)groep.

Hoe dan ook: maak altijd een plan van aanpak en beschrijf *hoe* je het onderzoek gaat uitvoeren dan wel uitgevoerd hebt.

Fase 4: Synthese / Evaluatie / Eindreflectie

Als je de vragen bij een van de vier deelproblemen op bladzijde 5 hebt beantwoord, vat je de resultaten samen, vergelijk je ze met elkaar, interpreteer je de resultaten en trek je conclusies.

Zo'n 'reflectie' heeft altijd een persoonlijk karakter: hoe dacht jij eerst over bepaalde zaken en hoe denk je er nu over; waardoor is je mening veranderd; denkt iedereen in de groep waarin je samenwerkte er zo over of lopen de meningen uiteen, enzovoorts.

In iedere periode stel je een productenmap samen waarin je alle uitgevoerde PGO-opdrachten verzamelt. Daarin verwerk je alles wat je in de betreffende periode hebt gedaan en geleerd. De productenmap gebruik je als archief om je uiteindelijke portfolio samen te stellen. In een portfolio laat je zien wat je in huis hebt aan kennis, vaardigheden en attitude. Het begrip komt uit de wereld van de kunst, waarin het gebruikelijk is dat je als kunstenaar laat zien wat je gemaakt hebt, zodat eventuele opdrachtgevers kunnen zien wat voor werk een kunstenaar heeft gemaakt. De map waarin een kunstenaar zijn of haar werk verzamelt heet een portfolio.

Het portfolio lever je aan het eind van de eerste periode in bij je tutor.

---

5 De verslaggeving

Van al je werk moet je verslag bijhouden in een *productenmap*.

Iedere PGO-opdracht in dit blok begint met een vraagstelling en het is de bedoeling dat je individueel, met je studiegroep of in je hele tutorgroep een antwoord gaat zoeken op de vraagstelling.

Soms zie je dat bij een opdracht activiteiten genoemd worden die je gaat ondernemen en die activiteiten zijn dan ook verplicht. Soms zul je met je studiegroep gaan bedenken welke activiteiten jullie gaan ondernemen.

Je begint iedere opdracht in PGO met het maken van een plan van aanpak met je studiegroep. In je plan van aanpak beschrijf je hoe je de vraagstelling gaat benaderen. Wat ga je of gaan jullie allemaal bestuderen, bespreken, bekijken en doen om een antwoord te vinden op de vraagstelling? Dat plan van aanpak neem je op in je productenmap.

Daarin neem je ook op alles wat je hebt ondernomen (individueel of met je studiegroep of in je tutorgroep) en wat je dat heeft opgeleverd (literatuurstudie, elkaar interviewen, internet, onderzoek, et cetera).

Tenslotte geef je een antwoord op de vraagstelling.

Na ieder deel probeer je een antwoord te formuleren op de deelvraag. Je kijkt terug op wat je hebt geleerd van de opdrachten. Daarbij moet je ook terugkijken naar de doelen die bij ieder deel geformuleerd zijn en je gaat voor jezelf na of je aan die doelen gewerkt hebt en of je je doelen bereikt hebt en zo ja, waaruit blijkt dat je die doelen bereikt hebt.

Regelmatig krijg je de opdracht om op elkaars reflecties feedback te geven en die feedback te verwerken. Zo oefen je in het feedback geven en ontvangen en in het schrijven van een reflectie. Van je tutor hoor je hoe een en ander in zijn werk gaat.

ORIENTATIE OP HET BEROEP

De centrale probleemstelling van dit blok

Subjectief
concept

Voor dit eerste blok hebben we als thema gekozen: wat houdt het beroep van leraar basisonderwijs in?

Je hebt je ingeschreven voor een beroepsopleiding, je wilt leerkracht worden. Dat is voor niemand onbekend terrein: iedereen heeft al zo'n twaalf tot veertien jaar onderwijs "genoten" bij aankomst in het hoger beroepsonderwijs. Maar toch verdient het aanbeveling even stil te staan bij de diverse kanten van dat beroep. Is het beeld dat jij van een leerkracht in het basisonderwijs hebt wel in overeenstemming met de praktijk? Of is dat beeld in grote mate bepaald door je eigen ervaringen en de min of meer toevallige herinneringen daaraan? Waarschijnlijk is dat laatste het geval: je herinnert je nog een aardige onderwijzer, een leuk project, een mooi verhaal of een fantastische kampweek. Misschien hoor je nog af en toe verhalen van een broertje of zusje dat nog op de basisschool zit of heb je iemand in de familie die in het onderwijs werkt. Al die ervaringen bepalen jouw *voorstelling* van het basisonderwijs. We noemen die voorstelling ook wel *concept*. En omdat dit concept zo afhankelijk is van toevalligheden -en dus voor iedereen anders- noemen we het een *subjectief concept*.

Doel van
het blok

Het doel van dit blok is dat je je bewust wordt van dit eigen concept en dat je je realiseert hoe dit is ontstaan. De verschillende vraagstellingen zijn daarop gericht. Je gaat informatie verzamelen over de huidige basisschool. Dat gebeurt vanuit vier invalshoeken:

- 1 *'De ene school is de andere niet'*
Dit deel gaat over de basisschool. Hoe ziet de moderne basisschool er uit? Welke verschillen bestaan er tussen basisscholen en waardoor worden deze verschillen veroorzaakt?
- 2 *'De ene les is de andere niet'*
Dit deel gaat over de praktijk van het onderwijs: het lesgeven.
- 3 *'Het ene kind is het andere niet'*
Kinderen verschillen, maar hoe?
- 4 *'Het ene kinderboek is het andere niet'*
Jaarlijks verschijnen er in Nederland honderden kinderboeken. Welke (prenten)boeken zijn geschikt om voor te lezen? Welke boeken spreken kinderen aan? Dit deel gaat over de kwaliteit van het kinderboek.

De informatie verzamel je door te lezen, te praten, te kijken en te doen.

Lezen: je leest informatieve literatuur en kinderliteratuur over de school.

Praten: je stelt vragen op je stageschool en discussieert en overlegt met je medestudenten.

Kijken: je observeert kinderen, je kijkt goed rond in je stageschool.

Doen: je oefent in voorlezen en het geven van lessen, zowel op de academie als op de stageschool.

Inleiding

Eind-
product

Je staat nu aan het begin van je opleiding tot juf of meester in het basisonderwijs. Je gaat stage lopen in een kleutergroep. Je gaat binnen het Probleem Gestuurd Onderwijs samenwerken in studiegroepen en onderzoeken wat het beroep van leraar basisonderwijs allemaal kan inhouden.

Je begint natuurlijk niet zomaar aan deze klus. Je hebt er over nagedacht en je hebt ongetwijfeld verwachtingen over opleiding en beroep. Niet iedereen heeft dezelfde verwachtingen. De redenen om voor deze opleiding te kiezen kunnen heel verschillend zijn.

Hierboven heb je al kunnen lezen over het *subjectief werkconcept*. Heb je al een duidelijk beeld van jezelf als juf of meester? Hoe wil je straks juf of meester zijn? Wat voor soort leraar wil je worden - één die veel overlegt met de kinderen of één die graag alles zelf stuurt? Wilde je altijd al juf of meester worden? Waar kijk je naar uit, waar zie je tegenop? In 'pabo-taal' noemen we dat *de sterke en zwakke kanten van je werkconcept*. Met andere woorden: welke verwachtingen heb jij van de toekomst hier op de opleiding en in het basisonderwijs?

Inleiding - je subjectief concept

Schrijf nu een inleiding van één A4-tje waarin je aangeeft waarom je voor de pabo-opleiding gekozen hebt, welke verwachtingen je hebt ten aanzien van het beroep van leraar basisonderwijs.

Deze inleiding zet je in de **ELO** (Elektronische LeerOmgeving) en je laat haar aan een medestudent lezen, die er dan feedback op geeft. Zo ga jij ook feedback geven op de inleiding van een medestudent.

Aan het einde van dit blok vergelijk je jouw eerste gedachten met betrekking tot deze opleiding (dus dit A4-tje) met de ervaringen die je in dit blok hebt opgedaan. Dat wordt dan een onderdeel van je eindreflectie van blok 1.

DEEL 1 - "DE ENE SCHOOL IS DE ANDERE NIET!" - DE SCHOOL

Er zijn ongeveer 7000 basisscholen in Nederland en ongeveer 275 in Amsterdam en 34 in Alkmaar. Gemiddeld heeft een basisschool 210 leerlingen (CBS)

Dit eerste deel gaat over de basisschool. Hoe ziet de moderne basisschool eruit? Welke verschillen bestaan er tussen basisscholen en waardoor worden deze verschillen veroorzaakt?

Het is nog niet zo lang geleden dat je zelf op de basisschool zat. Je hebt ongetwijfeld herinneringen aan die jaren. Prettige en minder prettige momenten staan je nog helder voor de geest; andere voorvallen zijn vervaagd. Van de ene leerkracht weet je nauwelijks nog iets, maar die andere leerkracht staat nog op je netvlies getekend. Allerlei beelden zijn blijven hangen, vaak verbonden met emoties: plezier, gezelligheid, geborgenheid, maar ook verdriet, onzekerheid en angst.

Als we hierover in de groep ervaringen uitwisselen, zal je merken dat er verschillen en overeenkomsten bestaan in de beleving, maar ook in de werkelijkheid: de ene school was nu eenmaal de andere niet.

Ook nu hebben basisscholen specifieke kenmerken. Zo zijn er de buurt, de leerlingen, de ouders en de leerkrachten. Ook zijn daar de visie van het schoolteam op het onderwijs, de inhouden van dat onderwijs, de schoolorganisatie, en de onderwijsmiddelen. Dat alles kan sterk verschillen.

Vooraf in de grote steden is er een grote variëteit aan nationaliteiten en etnische groepen en is het voor jou, als toekomstig leerkracht, zaak om je bewust te worden van je eigen, veelal westerse, opvoeding en om open te staan voor andere culturen. In dit eerste deel werk je aan een aantal vraagstellingen die gaan over:

- beeld van je vroegere basisschool
- beeld van de leerkrachten op jouw vroegere basisschool
- basisscholen verschillen
- multi-etnisch onderwijs

Doelen

- je kunt een boeiend verhaal schrijven over je basisschoolervaringen
- je kunt je ervaringen met je groepsgenoten uitwisselen en overeenkomsten en verschillen in schema brengen
- je kunt basisscholen indelen naar: bestuursvorm, levensbeschouwelijke identiteit en specifieke onderwijsvisie
- je kunt een eigen voorzichtig standpunt formuleren over multi-etnisch onderwijs
- je kunt op constructieve wijze samenwerken met de leden van je studiegroep
- je kunt in correct Nederlands verslagen maken voor je productenmap.

Het eerst zijn opdrachten 1, 2 en 3 aan de beurt. Deze drie opdrachten horen bij elkaar. Uiteindelijk schrijf je na opdrachten 1, 2 en 3 een samenhangend verhaal.

Opdracht 1 - Beeld van jouw basisschool

Vraagstelling

Wat weet jij nog van jouw eigen basisschool?

Opdracht 2 - Je ideale leraar

Vraagstelling

Wie is een goede leraar?

Verplichte literatuur bij deze vraag:

- *Edward van de Vendel: Meesters en juffen (reader)*
- *Jacques Jacobs: De ideale leerkracht (reader)*

Opdracht 3 - Basisscholen zijn verschillend

Vraagstelling

Wat bepaalt de kwaliteit van het onderwijs?

Introductie

'De ene school is de andere niet'

Er zijn veel verschillende soorten en vormen van primair onderwijs. Er bestaan allerlei verschillen op het gebied van aanpak en grondslag. Over de grondslagen van het onderwijs (de verdeling van openbaar onderwijs en de diverse soorten van levensbeschouwelijk onderwijs) wordt door de tutor het een en ander verteld.

Informatie over de traditionele vernieuwingscholen ga je zelf verzamelen in het studielandschap. Denk daarbij aan literatuur en Internet.

Activiteiten

In overleg met je tutor en tutorgroep kiezen jullie een (traditionele) vernieuwings-school. Het is de bedoeling dat je met je studiegroep een wervende folder of een uitnodigende webpagina ontwerpt over de gekozen school. Uit de folder of webpagina moet blijken wat kenmerkend is voor deze vernieuwings-school. In de tutorgroep moet de folder of webpagina ook gepresenteerd worden. Hoe die presentatie verloopt, hoor je van je tutor.

Maak voor het ontwerpen van de folder of webpagina gebruik van onderstaande literatuur, die je kunt vinden in de bibliotheek:

- *Ruud Kuis: 'Kiezen voor een basisschool', uitg. Intro, Baarn, 1995*
- *Jos Ablers: 'Onderwijs in Nederland', uitg. Van Tricht, Twello, 2000*
- *Jos Ablers en Kees Vreugdenbil: 'De basisschool op weg naar 2006', uitg. Van Tricht, Twello, 2000*
- *Maarten Evenblij en Lin Tabak: 'Voor het eerst naar school, maar welke?' uitg. Maarten Muntinga b.v., Amsterdam, 1998.*
- *Wieke Bosch en Mariska Jansen: Leren op de werkplek, hoofdstuk 3)*

Verplichte literatuur:

- *Aat Sliedrecht: Een eeuw basisonderwijs, vier generaties (reader) Uit: Bulletin, december 1999.*

Tenslotte beantwoord je de vraagstelling.

Nu je opdracht 1, 2 en 3 uitgewerkt hebt, weet je al veel over hoe het komt dat basisscholen verschillen. Je gaat nu een samenhangend verslag schrijven naar aanleiding van deze opdrachten. Wat erin moet komen en aan welke eisen het moet voldoen, hoor je van je tutor. In ieder geval wordt nu al vermeld dat je elkaars verslag via de ELO van feedback moet voorzien.

Opdracht 4 - De veelkleurige school

ICO = Inter-
Cultureel
Onderwijs

De laatste jaren treffen we in de scholen steeds vaker een cultureel en etnisch gemengd publiek aan. Vooral in de grote steden kennen de basisscholen soms een grote variëteit aan nationaliteiten en etnische ICO-groepen. Leraren staan voor de taak zich bewust te maken van hun eigen, veelal westerse, opvoeding en open te staan voor andere benaderingen van mens en werkelijkheid. Bovendien krijgen ze in de groep soms te maken met de spanningen die in de wereld buiten de school tussen verschillende groepen kunnen optreden.

Vraagstelling

Welke consequenties heeft het voor jouw manier van lesgeven als je stage gaat lopen (en later werken) op een school met een duidelijk intercultureel karakter?

Activiteiten

Verplicht:

- een college dat gegeven wordt door een leerkracht die werkt op een multi-etnische school
- Loes de Vries: Blijven geloven in onderwijskansen van leerlingen (reader) *Uit: Toon, november 2003.*
- Jaan van Aken: Taal is de sleutel (reader) *Uit: Het Onderwijsblad 10, 20 mei 2000*
- Deze opdracht wordt afgesloten met een Lagerhuis-discussie waarbij iedere studiegroep 2 stellingen in moet brengen.

DEEL 2 - "DE ENE LES IS DE ANDERE NIET" - DE ONDERWIJSPRAKTIJK

Het oude Griekenland, "Hellas", wordt beschouwd als een van de belangrijkste bronnen van onze cultuur. Veel termen uit allerlei wetenschappen komen uit het (oud-)Grieks, bijvoorbeeld 'pedagogiek' en 'didactiek'.

Wat betekent: "pedagoog" en "pedagogiek"?

In de loop van de eeuwen is het onderwijs nogal van karakter veranderd.

Ons woord 'school' komt van het Griekse 'schola', hetgeen 'vrije tijd' betekent. Onderwijs kregen kinderen vroeger dus in de tijd dat ze niet hoefden te werken. Dat is nu wel anders geworden: weinig kinderen associëren school met vrije tijd. Integendeel!

Ook degenen die het onderwijs verzorgen, de leerkrachten, zijn veranderd in de geschiedenis. De 'pedagoog' van vroeger (vaak een slaaf die ongeschikt was voor lichamelijke arbeid) is de goed opgeleide leerkracht van nu.

En dan het programma: vroeger was dat sterk afhankelijk van de man (soms de vrouw!) die voor de klas stond, tegenwoordig is men gebonden aan de Wet op het Basisonderwijs en zelfs aan Eindtermen waarin per vak beschreven staat wat kinderen moeten weten en kunnen.

Om de zaken enigszins in historisch perspectief te zien lees je de hierbij genoemde literatuur.

Doelen

- je kunt de ontwikkeling van het onderwijs door de eeuwen heen schetsen
- je kunt de huidige stand van zaken in het onderwijs in een historisch perspectief plaatsen
- je kunt een lesvoorbereiding maken
- je kunt een lesvoorbereiding daadwerkelijk uitvoeren
- je kunt een lesevaluatie maken
- je kunt feedback geven op de lesvoorbereiding van een medestudent
- je kunt feedback geven op de lesuitvoering van een medestudent
- je kunt feedback op je eigen lesvoorbereiding verwerken
- je kunt feedback op je eigen lesuitvoering verwerken
- je kunt feedback op je eigen lesevaluatie verwerken

Opdracht 5 - De ontwikkeling van het basisonderwijs

Vraagstelling

Wat is kenmerkend voor het onderwijs in Nederland in de 16e eeuw, in de 17e eeuw, in de 18e eeuw, in de 19e eeuw en in de 20e eeuw?

Activiteiten (individueel)

Literatuur:

E.P. de Booy: *58 Miljoen Nederlanders en de Lagere School* (reader)

Je mag ook andere bronnen raadplegen om de vraag te kunnen beantwoorden.

Opdracht 6 - De CITO-toets

CITO = Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling

Zoals bekend wordt ieder jaar in groep 8 van de meeste basisscholen de 'CITO-toets' afgenomen. De kinderen moeten in drie dagen tijd een groot aantal vragen beantwoorden op het gebied van taal, lezen, rekenen en wereldverkenning. Deze kennis en vaardigheden moeten de kinderen ergens hebben geleerd. Dat gebeurt voor een groot deel op de basisschool.

Vraagstelling

Hoe zit het met jouw kennis en vaardigheden? Had je dat verwacht? Waarom? In hoeverre moet jij als leerkracht meer weten dan de leerlingen?

Activiteiten

Je gaat individueel een aantal onderdelen maken van de CITO-toets. De onderdelen gaan over rekenen en taal en over wereldoriëntatie of informatieverwerking. Van je tutor krijg je de verschillende toetsen.

Opdracht 7 - Je eerste les (presentatie)

Vraagstelling

Wat komt er allemaal kijken bij het voorbereiden en het geven van een les?
Wat vind jij, na deze opdracht gedaan te hebben, de belangrijkste dingen om op te letten als je een les geeft?

Activiteiten

Over een aantal weken gaat je stage bij de kleuters beginnen. Na een aantal onderzoeksopdrachten zul je al gauw ook lessen geven of activiteiten doen. Voordat je dat kunt doen, moet je je goed voorbereiden. In deze opdracht ga je met je studiegroep een activiteit voor een kleine groep kinderen voorbereiden en je gaat de activiteit uitvoeren voor een kleine groep medestudenten.

Bedenk eerst waar je allemaal aan moet denken als je een goede les wilt gaan geven. Wat zou je allemaal opnemen in een lesvoorbereiding? Hoe ga je je les geven? Wat heb je daarvoor nodig?

Een van jullie gaat de activiteit ook werkelijk uitvoeren voor een kleine groep studenten. Wie dat gaat doen, hoor je vlak voor de presentatie!

Na de gegeven les ga je met je studiegroep en met de groep aan wie je de les hebt gegeven feedback geven en ontvangen. De ontvangen feedback en je eigen reflectie neem je op in je productenmap.

DEEL 3 - "HET ENE KIND IS HET ANDERE NIET" - HET KIND

De school is er voor de kinderen en niet andersom!

Dit derde deel van PGO-blok 1 schenkt vooral aandacht aan het lerende kind. We hebben al gezien dat de vak- en vormingsgebieden per bouw verschillend worden ingevuld. Dit heeft te maken met de *leeftijd* en de *ontwikkeling* van de kinderen. Naast leeftijdsverschillen zijn er natuurlijk ook grote *individuele verschillen* tussen de kinderen. Zo zijn er verschillen in aanleg en belangstelling, verschillen in lichamelijke ontwikkeling en kan ook de etnische achtergrond nogal flink uiteenlopen. Het doel van dit derde deel is dat je door goede observatie en door stage-activiteiten aan den lijve ondervindt hoe moeilijk het aanleren van nieuwe dingen kan zijn, dat je ontdekt dat er verschillen tussen kinderen zijn en dat die verschillen soms groot kunnen zijn. Het vakgebied Pedagogiek/Onderwijskunde geeft enkele lessen en observatieopdrachten die betrekking hebben op kleuters. Het vakgebied Rekenen/Wiskunde leert je te werken met een nieuw telsysteem, zodat je zo kunt ervaren hoe moeilijk het is vertrouwd te raken met een systeem dat voor vele volwassenen zo vanzelfsprekend is.

Doelen

- je kunt, na enkele aanwijzingen, zelfstandig de opgegeven hoofdstukken ontwikkelingspsychologie bestuderen en daarin hoofd- en bijzaken onderscheiden
- je kunt aangeven met welk doel je kinderen observeert, welke de eisen zijn die aan observeren worden gesteld en welke observatietechnieken je kunt toepassen
- je kunt een observatiemodel maken dat voldoet aan gestelde criteria
- je kunt in de stageschool een kleuter observeren volgens een plan
- je kunt zelfstandig met behulp van Internet informatie opzoeken over gedrag van kinderen
- je kunt een zelfportret schrijven over wat voor een kind jij was en je kunt ontvangen feedback daarover erin verwerken

Opdracht 8 - Observeren

Vraagstelling

- Wat wordt binnen de pedagogiek verstaan onder de term observatie?
- Wat kom je tegen als je gaat observeren? Waar moet je rekening mee houden?

Activiteit

Je volgt een practicum over het observeren van kinderen.

Literatuur

D.J. Janson: "Observeren in de basisschool", hoofdstukken 1 en 2 (reader)

Opdracht 9 - Ontwikkeling van kinderen

Vraagstelling

- Geef twee concreet uitgewerkte voorbeelden van de benaderingen in de ontwikkelingspsychologie die je herkent in de ontwikkeling van kinderen (in je stageklas).

Activiteiten

Individueel: je volgt een inleiding ontwikkelingspsychologie. Daarin wordt aandacht besteed aan stromingen binnen de ontwikkelingspsychologie.

Individueel: lees het hoofdstuk 'De ontwikkeling en het leren van kinderen' uit 'Kennis over Onderwijs' van De Munnik en Vreugdenhil. Beschrijf kort de vier benaderingen binnen de ontwikkelingspsychologie.

7 x 7 = 61

Pardon?

Literatuur:

1 Cees de Munnik en Kees Vreugdenhil: *Kennis over Onderwijs. Hoofdstuk 2. Uitgave Wolters-Noordhoff.*

Opdracht 10 - Ontwikkeling van jezelf

Je ziet veel verschillende kinderen om je heen in je stageschool. Kinderen die graag buiten spelen of juist niet, kinderen die heel veel vriendjes hebben of misschien maar één .... Kinderen waarvan broertjes en zusjes een belangrijke rol in hun leven spelen, terwijl anderen alleen staan in het gezin.

Vraagstelling

Wat was IK voor een kind?

Activiteiten

Je gaat een boeiend zelfportret schrijven. Ga bij jezelf na wat voor een kind jij was als peuter, als kleuter en als basisschoolleerling. Ga niet alleen bij jezelf te rade, maar ook bij mensen in je omgeving: je ouders, je oma en opa, de burens, een oom, een tante. Bespreek ook in je studiegroep wat voor een kind je was. Na deze opdracht ga je elkaar ook weer feedback geven op de geschreven reflecties.

Opdracht 11 - Het Land van Okt

Vraagstelling

Hoeveel moeite kost het je om in een nieuw systeem te leren denken?
Geef voorbeelden van wat jij moeilijk vindt.

Activiteiten

Je volgt een les over het tellen en rekenen in een ander talstelsel dan het 'onze'.

Literatuur:

Een bewerking van F. Goffree: 'Het Land van Okt' (reader)

DEEL 4 - HET ENE KINDERBOEK IS HET ANDERE NIET

In de loop van de opleiding moet je 150 boeken lezen. Een aantal daarvan wordt verspreid over de verschillende PGO-blokken. Een overzicht hiervan vind je achterin dit blokboek (Appendix: ‘Overzicht van de verplichte boeken voor je leesdossier.

Opdracht 12 - Jeugdliteratuur

De leraar basisonderwijs moet op een *professionele* manier kunnen omgaan met kinder- en jeugdliteratuur. Dat betekent dat hij een ruime kennis dient te hebben van boeken die op de markt zijn. Het betekent ook dat hij in staat moet zijn met die boeken te werken, zodat zijn leerlingen enthousiaste lezers worden. De leraar moet ook kunnen *selecteren*: van hem wordt gevraagd dat hij een oordeel kan geven over de *kwaliteit* van de literatuur.

Vraagstelling

Welke mogelijkheden zijn er om erachter te komen wat kinderen graag lezen en wat geschikte jeugdliteratuur is?

Noem er vier en noem daarnaast drie internetadressen waar je informatie kunt vinden over jeugdliteratuur. Beschrijf van deze drie adressen kort wat er te vinden is.

Activiteiten

Je volgt twee colleges over kinder- en jeugdliteratuur en maakt hiervan een verslag in je productenmap. Bewaar een kopie in je map *Jeugdliteratuur*.

Literatuur:

Zie de map Jeugdliteratuur.

Opdracht 13 - De school in het kinderboek

In veel kinderboeken speelt de school een belangrijke, soms zelfs de hoofdrol. Globaal gezien zijn er twee soorten bij deze boeken te onderscheiden: die waarin de school *bekritiseerd* wordt en die waarin een min of meer *ideale school* wordt beschreven. Schrijvers gaan in deze boeken vaak heel vrij met die herinneringen om: ze schuwen de overdrijving niet en uit hun werk spreekt soms een grote dosis idealisme. Aan jullie de taak om dat in een vijftal kinder- en jeugdboeken te gaan ontdekken.

Vraagstelling

- 1 Waarom zijn er zoveel boeken waarin de school een rol speelt, denk je?
- 2 Welke van de vijf door jou gekozen en gelezen boeken vind jij het best en waarom vind je dat?
- 3 Probeer de school uit het boek van jouw keuze eens te beschrijven: wat is dat voor een school?

Activiteiten

- 1 Zoek een aantal kinder- en jeugdboeken waarin de school een belangrijke rol speelt. Lees er vijf. Gebruik voor deze opdracht geen prentenboeken. Analyseer drie van deze boeken (een A-, een B- en een C-boek).. In de map vind je suggesties. Zoek in de bibliotheek artikelen over de boeken zelf, de schrijver van de boeken die je analyseert, en voeg deze toe aan je lijst.
- 2 Stel in de loop van de eerste twee perioden van dit cursusjaar een boekenlijst samen van 25 titels. De vijf boeken over school mag je natuurlijk meetellen. Zorg ervoor dat je tenminste tien prentenboeken leest en kies de overige tien titels zelf. Zorg voor een goede verdeling over A-, B- en C-boeken. Maak van alle boeken die je leest een verslag:
  - ★ Noteer titel, auteur en illustrator;
  - ★ Geef een korte inhoudsbeschrijving;
  - ★ Geef aan wat het thema van het verhaal is;
  - ★ Beschrijf hoe je het boek zou kunnen gebruiken in de klas;
  - ★ Schrijf tenslotte je mening over het verhaal.Voor het verslag van de prentenboeken kun je gebruik maken van de ‘Vragen bij een prentenboek’ in de reader. Bewaar de verslagen in je map *Jenqdliteratuur*. Zie de Appendix achterin dit blokboek!

Opdracht 14 - Voorlezen

Inleiding

Voorlezen is een belangrijke activiteit op de basisschool. Als kinderen vaak voor-gelezen worden, gaat er een wereld voor hen open. Je kunt zeggen dat kinderen kennismaken met andere tijden en andere culturen in kinderboeken, maar dat ook hun woordenschat wordt uitgebreid. Goede kinderboeken geven de mogelijkheid om heerlijk mee te leven met de hoofdpersoon in het verhaal. Maar ook het sociale aspect is belangrijk: met elkaar genieten van een boek.

Vraagstellingen

Hoe moet je voorlezen? Wat gaat bij jou goed? Wat moet jij nog verbeteren?

Activiteiten

Onder leiding van de tutor of een docent Nederlands volg je twee practica over voorlezen. Ter voorbereiding op de ene bijeenkomst kies je een prentenboek en voor de andere bijeenkomst heb je een fragment uit een kinderboek over school voorbereid. Schrijf van deze twee bijeenkomsten een verslag in je productenmap en geef antwoord op de vraagstellingen.

DE AFSLUITING VAN BLOK 1

Opdracht 15 - De presentatie van een basisschool

Met je studiegroep ga je je uitgebreid - gedurende één dag(deel) - oriënteren op een basisschool

Je kunt kiezen voor:

- een kleine dorpschool
- een grote stadsschool
- een regioschool
- een vernieuwingsschool
- een multi-etnische school
- een school voor speciaal onderwijs
- een .....

Deze opdracht kun je uitvoeren in PGO-tijd, in overleg met je tutor en natuurlijk met de betreffende basisschool.

Uiteraard ga je niet onvoorbereid naar de school toe.

Iedere studiegroep kiest een onderwerp uit. Over dat onderwerp stel je een lijst met vragen op die je aan de basisschool gaat voorleggen.

Raadpleeg www.minocw.nl/brochures/pogids en klik op 'Informatie voor ouders en verzorgers over het Primair Onderwijs', klik vervolgens op PDF-versie. Je kunt dan de brochure downloaden. Aan het eind van de brochure vind je een lijst met vragen die je kunnen helpen bij de voorbereiding van je bezoek aan een basisschool.

Bij het uitwerken van de vragen kun je ook gebruik maken van de onderstaande literatuur.

Literatuur:

- 1 *Raaij Kuis: Kiezen voor een basisschool*
- 2 *Jos Ablers en Cees Vreugdenhil: De Basisschool op weg naar 2006*
- 3 *Jos Ablers: Onderwijs in Nederland*
- 4 *(Specifieke info over multi-etnische scholen moet je aan je tutor vragen)*

De opdracht wordt afgesloten met een presentatie in de tutorgroep.

Ook deze presentatie bereid je goed voor. Zorg voor een taakverdeling en maak gebruik van een PowerPoint presentatie om het verhaal met beelden te ondersteunen. Je moet je medestudenten bij je presentatie betrekken door middel van vragen, stellingen, discussiepunten, Lagerhuis-debat en dergelijke.

In je productenmap moet individueel verslag komen waarin in ieder geval de volgende punten aandacht krijgen:

- hoe is het studiegroepje tot de keuze van zijn school gekomen?
- hoe is de voorbereiding van het bezoek aan de gekozen school geweest; welk materiaal is hiervoor geraadpleegd? (Taakverdeling!)
- met welke vragen zijn jullie naar de school gegaan?
- hoe verliep het bezoek? (Taakverdeling)
- hoe verliep de voorbereiding van de presentatie?
- hoe verliep jullie presentatie? (inhoudelijk, maar ook qua uitvoering)
- maak van de presentaties van de andere studiegroepen ook een kort verslag
- wat vond je het meest verrassend (inhoudelijk) uit de presentatie van andere groepjes?
- wat vond je de beste presentatie; waarom?

Opdracht 16 - Portfolio

Nu je aan het eind van dit blok gekomen bent moet je een portfolio samenstellen. Je portfolio is een persoonlijk document, waarin je laat zien wat je in deze periode hebt geleerd.

De antwoorden, die je gevonden hebt op de deelproblemen vormen de basis van je antwoord op de centrale probleemstelling. Ook je stage-ervaringen spelen een rol bij de beantwoording hiervan.

In het eerste jaar van de opleiding is het belangrijk te ontdekken wat het beroep 'leraar basisonderwijs' inhoudt. Het is de bedoeling dat je ontdekt wat er als leraar basisonderwijs allemaal van je wordt verwacht. Je moet er in dit jaar achter zien te komen of dit beroep/deze opleiding voor jou geschikt is.

De centrale vraag van dit eerste blok ("Wat houdt het beroep van leraar basisonderwijs in?") is een eerste stap in die richting.

Nu je aan het eind van dit blok gekomen bent, heb je hopelijk een beeld gekregen van wat het beroep zoal omvat.

Ongetwijfeld is dit beeld in de loop van deze periode veranderd/verrijkt door alle colleges, practica, stage-ervaringen en gesprekken in de tutorgroep en het studiegroepje. Anders gezegd: het *subjectieve concept* dat jij had van de basisschool zou wel eens veranderd kunnen zijn.

Zowel in de stage als in dit PGO-blok heb je al heel wat indrukken opgedaan. In het portfolio moet je nu die indrukken verwerken en kritisch beschouwen. Dat heet reflecteren.

Reflecteren is het doelgericht leren van eigen activiteiten en het gericht werken aan verbeteringen. Voor je eigen professionele ontwikkeling en groei is het nodig dat je in staat bent over je eigen functioneren na te denken. In de hele opleiding ligt op het *reflecteren* steeds de nadruk. Sterker: als je direct leraar bent, blijft reflectie op je handelen erg belangrijk.

Reflecteren is niet makkelijk! Het valt niet mee om gestructureerd na te denken over wat je meemaakt en hoe je daar van leren kunt.

In je productenmap heb je alle uitgevoerde PGO-opdrachten opgenomen. Nu ga je op basis daarvan je portfolio samenstellen dat je moet inleveren bij je tutor.

In je portfolio moeten twee onderwerpen worden behandeld:

1 *Het antwoord op het centrale probleem van dit blok*

Dit centrale probleem luidt: "Wat houdt het beroep van leraar basisonderwijs in?"

Daarbij moeten de deelvraagstellingen aan bod komen, te weten:

- Deel 1: 'De ene school is de andere niet',
- Deel 2: 'De ene les is de andere niet',
- Deel 3: 'Het ene kind is het andere niet' en
- Deel 4: 'Het ene boek is het andere niet'.

Daarna ga je de centrale vraagstelling beantwoorden.

2 *Je eigen ontwikkeling*

- de ervaringen die je al had toen je aan deze periode begon en die je hebt verwoord bij de Inleiding.
- de ervaringen die je tijdens het blok hebt opgedaan tijdens colleges, practica en stage
- noem een vijftal positieve eigenschappen van jezelf waaruit blijkt dat je ge-

schikt bent voor dit beroep. Noem concrete voorbeelden.

- wat wil jij de komende periode leren, zowel in de stage als in de studie- en tutorgroep?
- beschrijf ook de samenwerking in de studiegroep en jouw rol daarin
- ..... wat jij nog naar voren wil brengen ....

Het portfolio omvat minimaal drie pagina's A-4.

BEOORDELING

Tegen het einde van dit blok zal je tutor vragen je stagemap, je map literatuur en je PGO-portfolio in te leveren

De **map jeugdliteratuur** wordt bekeken op volledigheid, overzichtelijkheid en bruikbaarheid.

Bij het bekijken van de **stagemap** wordt erop gelet of je voldoende stageopdrachten hebt gedaan en of jouw map er behoorlijk uitziet en goed is opgezet en ingericht.

Bij het beoordelen van het **PGO-portfolio** wordt met name gelet op de volgende aspecten:

- verzorging van het werk;
- het ontplooiën van initiatieven in het zoeken naar bronnen en oplossingen;
- de mate waarin vruchtbaar is samengewerkt met andere studenten;
- de volledigheid van je portfolio en de moeite die je gedaan hebt om te komen tot reflectie en zelfevaluatie;

Over het portfolio én over je vorderingen in dit eerste blok heb je een gesprek met de tutor.

**APPENDIX JEUGDLITERATUUR:
OVERZICHT VAN DE VERPLICHTE BOEKEN VOOR JE LEESDOSSIER**

Blok 1	5 boeken over school (A-, een B- en een C-boek) 5 prentenboeken (minimaal 1 voor de middenbouw en 1 voor de bovenbouw) 3 artikelen over (het gebruik van) prentenboeken
Blok 2	5 prentenboeken voor kleuters 5 boeken om voor te lezen aan jonge kinderen (verhalen, poëzie, informatieve boeken)
<i>Voor het einde van blok 2 lever je jouw boeken lijst (met 20 boeken en de achtergrondliteratuur) in. Met je PGO-studiegroepje heb je een mondeling tentamen jeugdliteratuur. Hierover krijg je informatie van de docent Nederlands in één van de colleges jeugdliteratuur.</i>	
Blok 3	10 kinderboeken voor de middenbouw en achtergrondinformatie over enkele van deze boeken (bijvoorbeeld over bekroningen, bruikbaarheid bij de stage, genre, soort).
Blok 4	10 boeken waarin niet-Nederlandse culturen een rol spelen
Blok 5	10 verhalenbundels met verschillende genres met achtergrondinformatie
Blok 6	10 informatieve boeken voor midden- en bovenbouw (denk ook aan jeugdwoordenboeken en encyclopedieën) en zoek 2 artikelen over informatieve kinder- en jeugdliteratuur.
Blok 7	5 prentenboeken voor kleuters 5 boeken met korte verhalen, gedichten en versjes
Blok 8	5 eerste leesboekjes (AVI 0/1) en 5 informatieve boeken voor jonge kinderen Zoek achtergrondliteratuur bij deze boeken en beschrijf ervaringen in je stage met het gebruik van deze boeken
Blok 9	alle kinderboeken die je gebruikt bij je verhalend ontwerp
Blok 10	10 boeken geschreven voor kinderen met leesproblemen 2 artikelen over dergelijke boeken
<i>Totaal 100 boeken Daarnaast leest de student nog 10 artikelen naar keuze, die van enige omvang en diepgang zijn</i>	

Voor deze boekenlijst kun je een aparte multomap aanleggen. Daarin verzamel je de boekenlijsten, de verslagen, de artikelen, de achtergrondinformatie en de PGO-opdrachten, nadat die door je tutor zijn gecontroleerd. Bij de module H-Ne-5 in het derde jaar speelt alles wat je gelezen en verzameld hebt een belangrijke rol.

© Hogeschool IPABO Amsterdam/ Alkmaar
januari 2007

Eindredactie:
Herman Olde, Jantine Kolkman (red.)

Lay-out en bureauredactie:
Kees van Wissen